

בס"ד

תּוֹרָתוֹ מִגֵּן לָנוּ

לקט נבחר מתורתו
של
רבי שמעון בר יוחאי
בשפה בהירה ושווה לכל נפש

מרכז "שלום לעם"
ל"ג בעומר תשפ"ג

"זְכֹר צְדִיק לְבִרְכָּה..." (משלי יז)

בספר משלי נאמר: "זְכֹר צְדִיק לְבִרְכָּה..." פירושו הפשוט של פסוק זה הוא שבכל פעם שאדם מזכיר את שמו של הצדיק הוא מברך אותו ואת מעשיו הטובים. אולם, יש בכך משמעות עמוקה נוספת. בזכרו של הצדיק - כלומר בכך שאנו זוכרים אותו ואת מעשיו, יש עבורנו ברכה גדולה. ויותר מכך, כאשר אנו לומדים את דבריו של הצדיק שכבר נפטר מן העולם, הרי אנו מתברכים בתורתו, ומשפיעים על עצמנו שפע טוב מרוחו.

ורבי שמעון בר יוחאי לימד אותנו שגם לנשמתו של הצדיק המת יש תועלת מכך, וכלשונו במסכת בכורות: "כל תלמיד חכם שאומרים דבר שמועה מפיו בעולם הזה, שפתותיו דובבות בקבר". ובכך זכר הצדיק על ידינו, הוא לברכה גם לצדיק עצמו. חוברת זו מהווה אוסף נבחר מקטעי תורתו של רבי שמעון בר יוחאי בתלמוד ובמדרשים, בעיקר בדברים שיש להם משמעות לכל יהודי באשר הוא. רבי שמעון הוא אחד מעמודי התווך של היהדות, ותורתו מאירה את עינינו עד עצם היום הזה, כאלף ושמונה מאות שנים אחרי פטירתו, בהלכה, באגדה, ובעיקר בתורת הסוד.

יהי רצון שנזכה להתברך מזכרו הטוב.

וכמילות הפיוט:

תוֹרָתוֹ מִגֵּן לָנוּ,

הִיא מְאִירַת עֵינֵינוּ,

הוא יְמַלִּיץ טוֹב עָלֵינוּ,

אֲדוֹנֵנוּ בֵּר יוֹחָאי:

לקט תמציתי ממקורות חכמינו על אודות רבי שמעון בר יוחאי

תקופת חייו

תנא, בדור הרביעי והחמישי של התנאים, נולד סמוך לחורבן בית המקדש השני, חיי בתקופת שלטון הרומאים בארץ ומרד בר כוכבא (המאה ה-2 לספחה"נ).

שמו:

בכל מקום שבו מופיע במשנה ובתלמוד השם "רבי שמעון" ללא שם האב, מדובר ברבי שמעון בר יוחאי.

רבותיו:

- בצעירותו למד תורה אצל חכמי יבנה ובהם רבן גמליאל השני, רבי יהושע בן חנניה ורבי אלעזר בן עזריה.
- לאחר נישואיו עזב את ביתו והגיע לבני ברק שם למד במשך שלוש עשרה שנה אצל רבי עקיבא שהפך לרבו המובהק.
- בגמרא מסופר כי לאחר שמתו במגיפה עשרים וארבע אלף תלמידי רבי עקיבא, העמיד רבי עקיבא חמישה תלמידים, ודרכם המשיך קיום התורה בדור שבו גזרו הרומאים גזירות קשות כדי להשבית את לימוד התורה. רשב"י הוא אחד מאותם חמישה תלמידים.

תורתו:

- תורתו של רשב"י עוסקת בהלכה, באגדה, במדרש ובתורת הסוד.
- דברי תורתו של רשב"י מפוזרים מאות פעמים (350) במשנה, ואלפי פעמים בתלמוד, במדרשי ההלכה והאגדה, ובספר הזוהר.
- במסכת סנהדרין ייחסו את מדרש ההלכה "ספרי" לתורתו של רבי שמעון.
- מדרשיו של רבי שמעון לספר שמות מכונים בספרו "מכילתא דרבי שמעון בר יוחאי".

- רבי שמעון חיבר את ספר הזוהר המבאר את התורה על פי ה"סוד", והוא הבסיס העיקרי לתורת הקבלה לאורך הדורות מאז שנתגלה.

משפחתו:

- אביו - יוחאי, היה מנהיג בעל השפעה, ויש אומרים כי היה "תנא" בעצמו.
- אשתו - בתו של התנא רבי פנחס בן יאיר. (ויש אומרים כי רבי פנחס בן יאיר היה חתנו ולא חמיו).
- בנו - רבי אלעזר (שהיה עמו במערה וקבור איתו במערה במירון).
- נכדו - רבי יוסי בן רבי אלעזר בן רבי שמעון. (עפ"י המסופר בגמרא - יצא לתרבות רעה, ורבי יהודה הנשיא שלח את רבי שמעון בן איסי בן לקוניא להשיבו למוטב).

תלמידיו:

- רבי אלעזר בנו.
- רבי יהודה הנשיא (המוכר בשם "רבי"), מסדר המשנה.
- רבי שמעון בן יהודה.

אירועים משמעותיים בחייו:

- אחרי נישואיו למד שלוש עשרה שנה אצל רבי עקיבא בבני ברק, כשהוא שומר על קשר רחוק עם ביתו.
- בתקופת ה"שמד" נאלץ לברוח ולהתחבא יחד עם בנו, רבי אלעזר, שלוש עשרה שנה במערה בפקיעין, שם התקיימו בדרך ניסית מפירותיו של עץ חרובים וממעין מים.
- ייסד ישיבה ב"תקוע" שם למדו גדולי החכמים שבדור, וביניהם: בנו רבי אלעזר, רבי דוסתאי בן רבי יהודה, רבי זכאי, רבי יונתן, רבי יהודה הנשיא, ועוד.

פטירתו וקבורתו:

- נקבר במערה במירון שבגליל העליון, במערה זו נקבר גם בנו רבי אלעזר.
- על פי המסורת תאריך פטירתו הוא ל"ג בעומר, שהוא גם היום שבו פסקה המגיפה אצל תלמידי רבי עקיבא והוא העמיד חמישה תלמידים חדשים.

עובדות שונות:

- התנא - רבי יהודה בן בבא לפני שנהרג על ידי הרומאים "סמך" חמישה חכמים שקיבלו את התואר "רבי", ואחד מהם הוא רבי שמעון בר יוחאי.
- אמרו עליו שהייתה "תורתו אומנתו", ולא עסק כלל בעניינים גשמיים.
- חלק מספר פעמים על דעת רבו רבי עקיבא, ומאוחר יותר הצטער על כך מאוד, והעיד כי ישב בתעניות רבות עד שהשחירו שיניו.
- הפציר ברבי עקיבא רבו ללמדו תורה, גם כשישב בכלא על כך שלימד תורה.
- רבי שמעון נבחר על ידי חבריו כשליח להגיע לרומי כדי לבטל גזירות שנגזרו על היהודים.
- אהבה גדולה ומיוחדת שררה בין רשב"י ובני חבורתו, ורבי שמעון שיבח את אהבתם מאוד.
- היה מלומד בניסים, וסיפורי נפלאות רבים נקשרו בשמו בחייו ואף אחרי מותו.
- כל ימי חייו לא נראתה הקשת בענן, דבר המלמד על השפעתו המיוחדת על העולם כולו.

העיד על עצמו:

- ראיתי בני עליה והמה מועטין, אם אלף הן - אני ובני מהן, אם מאה הן - אני ובני מהן, אם שנים הן - אני ובני הן" (מסכת סוכה מה ע"ב).
- "יכול אני לפטור את כל העולם כולו מן הדין מיום שנברא ועד עכשיו..." (מסכת סוכה מה ע"ב)
- "בניי, שנו מידותי, שמדותי תרומות מתרומות מידותיו של רבי עקיבא" [=למדו את תורתי לפי שבררתי אותה היטב מתוך תורתו של רבי עקיבא] (מסכת גיטין סז ע"א)

אמרו עליו:

- רבי עקיבא: "דייך, שאני ובוראך יודעים כוחך" (ירושלמי סנהדרין פ"א ה"ב)
- רבא: "כל אשה שיולדת, תתפלל שבנה יהיה כרבי שמעון" (על פי מסכת מכות יז ע"ב)
- רבי יוחנן: "כולם מודים שהלכה כרבי שמעון" (ירושלמי בבא בתרא ב, יא)
- זוהר: "אפילו הקטנים בדורו של רשב"י זכו לחכמה עליונה, אבוי לדור שנסתלק ממנו" (עפ"י זוהר לך לך)
- בת קול: "אשרי חלקך רבי שמעון, אשרי חלקך ושל החברים שאיתך, שכן נתגלה לכם מה שלא נתגלה למלאכי מעלה" (עפ"י זוהר ח"ג קמד)

תבקש סליחה כשהשני מסוגל לסלוח

אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי:
מניין שאין מרצין לו לאדם בשעת כעסו?
שנאמר (שמות לג, יד) "פני ילכו והנחותי לך".
(ברכות דף ז' ע"ב)

הרצון הפרטי צריך להתחבר בתפילה לרצון הכללי

אמר ר' יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי:
מאי דכתיב [=מה משמעות הפסוק] -
"וְאֵנִי תַפְלִיתִי לָךְ ה' עַתָּה רְצוֹן" (תהלים סט, יד),
אימתי עת רצון?
בשעה שהציבור מתפלל:
(ברכות דף ז ע"ב)

אוצר של יראת שמים

אמר רבי חנינא משום רבי שמעון בן יוחי:
אין לו להקב"ה בבית גנזיו,
אלא אוצר של יראת שמים,
שנאמר (ישעיהו לג, ו):
"יראת ה' היא אוצרו".
(ברכות לג ע"ב)

כשבני ישראל מבצעים את תפקידם, הם מקבלים את כל התמיכה הנדרשת לכך

רבי שמעון בן יוחי אומר:
אפשר אדם חורש בשעת חרישה,
וזורע בשעת זריעה,
וקוצר בשעת קצירה, ודש בשעת דישה,
וזורה בשעת הרוח,
תורה מה תהא עליה?
[=כלומר, מתי יהיה לו פנאי לעסוק בתורה]

אלא,
בזמן שישראל עושין רצונו של מקום,
מלאכתן נעשית ע"י אחרים,
שנאמר (ישעיהו סא, ה):
"ועמדו זרים ורעו צאנכם" וגו'
[=כשבני ישראל עושים את תפקידם הרוחני,
הם מקבלים את כל התמיכה הנדרשת לכך בפן הגשמי]

ובזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום,
מלאכתן נעשית על ידי עצמן,
שנאמר (דברים יא, יד) "ואספת דגנך".
[כשבני ישראל לא מבצעים את תפקידם הרוחני,
הם לא יכולים לקבל סיוע חיצוני]

ולא עוד,
אלא שמלאכת אחרים נעשית על ידם,
שנאמר (דברים כח, מח) "ועבדת את אויביך" וגו'
(ברכות לג ע"ב)

מוטב תפגע בך האש ואל תפגע בלבו של חברך

אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי:
נוח לו לאדם שיפיל עצמו לתוך כבשן האש
ואל ילבין פני חברו ברבים
מנלן?! [=מהיכן למדנו זאת?]
מתמר [כלתו של יהודה]
שנאמר (בראשית לח, כה) "היא מוצאת" וגו'.
[שהייתה מוכנה להישרף ולא להכלים את פניו של יהודה באם לא יודה]
(ברכות מג ע"ב)

לשבת יש כוח מיוחד של גאולה

אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי:
אלמלי משמרין ישראל שתי שבתות כהלכתן
מיד נגאליהם.
שנאמר (ישעיהו נו, ד):
"כה אמר ה' לסריסים אשר ישמרו את שבתותי"
וכתיב בתריה [=ולאחר מכן נכתב]:
"והביאותים אל הר קדשי" וגו'.
[והרי שיש קשר בין שמירת שתי שבתות לגאולה]
(שבת קיח ע"ב)

למה יש מחלוקות בהלכה?!

רבי שמעון בן יוחי אומר:
חס ושלוש שתשכח תורה מישראל,
שנאמר (דברים לא, כא):
"כי לא תשכח מפי זרעו".
אלא מה אני מקיים [=איך יתקיים הפסוק בספר עמוס]:
"ישוטטו לבקש את דבר ה' ולא ימצאו"
שלא ימצאו הלכה ברורה ומשנה ברורה במקום אחד.
[נבואותו של עמוס מתייחסת לכך שבהירות התורה תיפגע בעוונותיהם של ישראל,

ולכן יהיו הרבה מחלוקות.
אך ידיעת התורה בוודאי לא תשכח]
(שבת קלח ע"ב)

חביבותה של מצווה דיוקא בזמנה

תניא, אמר רבי שמעון:

בוא וראה כמה חביבה מצוה בשעתה.
[כמה חשוב לקיים את המצווה בזמנה]
שהרי הקטר חלבים ואברים ופדרים כשרים כל הלילה,
ואין ממתינים להם עד שתחשך.
[אף שאפשר להקטיר במקדש על המזבח כל הלילה,
ממהרים לעשות זאת לפני החשיכה, וגם בשבת]

(פסחים סח ע"ב)

גם הלחם שעל הארץ מגיע מן השמיים

"שאלו תלמידיו את רבי שמעון בן יוחי:

מפני מה לא ירד להם לישראל מן פעם אחת בשנה?
[כלומר, מדוע היה צריך שירד ה"מן" במדבר כל יום?]

אמר להם:

אמשול לכם משל:

למה הדבר דומה?

למלך בשר ודם שיש לו בן אחד,

פסק לו מזונותיו פעם אחת בשנה.

ולא היה מקביל פני אביו, אלא פעם אחת בשנה.

עמד ופסק מזונותיו בכל יום,

והיה מקביל פני אביו כל יום.

אף ישראל,

מי שיש לו ארבעה וחמשה בנים,

היה דואג ואומר: שמא לא ירד מן למחר, ונמצאו כולן מתים ברעב.

נמצאו כולן מכוונים את לבם לאביהן שבשמים.

[ונמצא שהסיבה שירד "מן" בכל יום, הוא כדי שבני ישראל יכוונו את לבם לשמים בכל יום]

(יומא עו ע"א)

השבת מסמלת את הקשר האישי בין הבורא לישראל

אמר רבי יוחנן משום ר' שמעון בן יוחי:

כל מצות שנתן להם הקב"ה לישראל -

נתן להם בפרהסיא,

חוץ משבת שנתן להם בצנעא,

שנאמר (שמות לא, יז) "ביני ובין בני ישראל אות היא לעולם"

(ביצה טז ע"א)

השכינה לא עוזבת את ישראל

תניא, רבי שמעון בן יוחי אומר:
בוא וראה כמה חביבין ישראל לפני הקב"ה,
שבכל מקום שגלו, שכינה עמהן....

אף כשהן עתידין ליגאל שכינה עמהן,
שנאמר (דברים ל, ג):
"ושב ה' אלהיך את שבותך".
"והשיב" לא נאמר, אלא "ושב",
מלמד,
שהקב"ה שב עמהן מבין הגליות.
(מגילה כט ע"א)

מלאכה מכבדת את בעליה

רבי שמעון שקיל צנא על כתפיה
[=סחב סל על כתפו, כדרך הסבלים]
אמר:
גדולה מלאכה שמכבדת את בעליה!
(בדרים מט ע"ב)

גסות רוח כמוה בעבודת אלילים

אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי:
כל אדם שיש בו גסות הרוח [=גאווה ביחס לאחרים]
כאילו עובד עבודת כוכבים.
כתיב הכא (משלי טז, ה):
"תועבת ה' כל גבה לב".
וכתיב התם (דברים ז, כו):
"ולא תביא תועבה אל ביתך".
(סוטה ד ע"ב)

על אדם להודיע צערו ברבים, שיבקשו עליו רחמים

תניא, רבי שמעון בן יוחי אומר:
אדם אומר שבחו בקול נמוך,
וגנותו בקול רם.
[על אדם להצניע את שבחו ולהבליט את גנותו]
שבחו בקול נמוך [למדנו] מן וידוי המעשר,
[=שנאמר בלחש ויש בו שבח עצמי "לא עברתי ממצותיך ולא שכחתי]
גנותו בקול רם [למדנו] ממקרא ביכורים
[=שנאמר בקול ויש בו גנות "ארמי אובד אבי"]

[ושאלו החכמים]:

וגנותו בקול רם?!

והאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי:

[=הרי למדנו שרבי שמעון בעצמו אמר]

מפני מה תקנו תפילה בלחש?

כדי שלא לבייש את עובדי עבירה...

[שמתוודים על החטא בתפילה]

[ומשיבים החכמים]:

לא תימא גנותו, אלא אימא צערו ...

[הגירסה הנכונה היא "צערו", ולא "גנותו", והסיבה היא:]

....צריך להודיע צערו לרבים ורבים מבקשים עליו רחמים

וכל מי שאירע בו דבר צריך להודיע לרבים ורבים מבקשים עליו רחמים.

(סוטה לב ע"ב)

כוחו של "שמע ישראל"

[כשבני ישראל יוצאים למלחמה, נאמר:]

"אָמַר אֱלֹהִים שְׁמַע יִשְׂרָאֵל אַתֶּם קְרִבִּים הַיּוֹם לַמִּלְחָמָה עַל אֲבִיכֶם..."

מאי שנא שמע ישראל? [מדוע פותח הכהן במילים "שמע ישראל"]

אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי:

אמר להן הקדוש ברוך הוא לישראל,

אפילו לא קיימתם אלא קריאת שמע שחרית וערבית,

אי אתם נמסרין בידם. [של האויבים]

(סוטה מב ע"א)

בכל רגע יכול אדם להפוך לצדיק

רבי שמעון בן יוחי אומר:

אפילו צדיק גמור כל ימיו,

ומרד באחרונה [=באחרית ימיו]

איבד את הראשונות.

שנאמר (יחזקאל לג, יב):

"צדקת הצדיק לא תצילנו ביום פשעו".

[ובמהשך הדברים מבואר שמדובר כשמתחרט על שהיה צדיק]

ואפילו רשע גמור כל ימיו,

ועשה תשובה באחרונה,

אין מזכירים לו שוב רשעו.

שנאמר (יחזקאל לג, יב):

"ורשעת הרשע לא יכשל בה ביום שובו מרשעו"

(קידושין מ ע"ב)

אל תצער את זולתך בדיבור

אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי:

גדול אונאת דברים

[חמור יותר הוא מי שמצער את חברו בדיבור]

מאונאת ממון.

שזה נאמר בו: "ויראת מאלהיך".

וזה לא נאמר בו "ויראת מאלהיך".

(בבא מציעא נח ע"ב)

תפילה משמעותה בקשת רחמים

רבי שמעון אומר: הוי זהיר בקריאת שמע ובתפילה.

וכשאתה מתפלל,

אל תעש תפלתך קבע,

[כמשהו שאתה עושה מתוך חובה קבועה]

אלא רחמים ותחנונים לפני המקום ברוך הוא.

(אבות ב, יג)

אל תרשיע את עצמך

"רבי שמעון אומר...

אל תהי רשע בפני עצמך"

(אבות ב, יג)

אל תסתפק רק במזון לגוף

רבי שמעון אומר:

שלשה שאכלו על שלחן אחד

ולא אמרו עליו דברי תורה,

כאילו,

אכלו מזבחי מתים...

אבל,

שלשה שאכלו על שלחן אחד

ואמרו עליו דברי תורה,

כאילו אכלו משולחנו של מקום ברוך הוא...

(אבות ג, ג)

כשאתה לומד עליך להתרכז רק בלימוד

רבי שמעון אומר:

המהלך בדרך ושונה [=עסוק בשינון]

ומפסיק ממשנתו ואומר:

"מה נאה אילן זה, ומה נאה ניר זה",

מעלה עליו הכתוב כאילו מתחייב בנפשו.

(אבות ג, ז)

שמו הטוב של האדם ככתר לראשו

רבי שמעון אומר:

שלשה כתרים הם,

כתר תורה

וכתר כהונה

וכתר מלכות.

וכתר שם טוב עולה על גביהן.

(אבות ד, יג)

נאה לצדיקים ונאה לעולם

רבי שמעון בן יהודה משום רבי שמעון בן יוחאי אומר:

הנוי והכח והעושר והכבוד והחכמה והזקנה והשיבה והבנים,

נאה לצדיקים ונאה לעולם.

שנאמר (משלי טז לא): "עטרת תפארת שיבה בדרך צדקה תמצא".

ואומר (משלי כ כט): "תפארת בחורים כוחם והדר זקנים שיבה".

ואומר (משלי יד כד): "עטרת חכמים עשרם".

ואומר (משלי יז ו): "עטרת זקנים בני בנים ותפארת בנים אבותם".

ואומר (ישעיהו כד כג): "וחפרה הלבנה ובושה החמה, כי מלך ה' צבאות בהר ציון ובירושלים

ונגד זקניו כבוד".

(אבות ו, ח)

הבורא מתחשב בחולשתו של האדם

רבי שמעון בן יוחי אומר:

מכאן שאין ישראל רואים פני גיהנום לעולם...

כך עתידים ישראל לומר לפני הקדוש ברוך הוא:

ריבונו של עולם,

אתה יודע ביצר הרע שהוא מסית בנו,

שנאמר: (תהלים קג) "כי הוא ידע יצרנו".

(אבות דרבי נתן טו)

עונשו של בדאי

ר שמעון אומר:

כך עונש של בדאי,
שאפילו דובר אמת אין שומעין לו.
שכן מצינו בבניו של יעקב שכיזבו לאביהן,
בתחלה האמין להם
שנאמר, (בראשית לז):
"ויקחו את כתונת יוסף וישחטו שעיר עזים",
וכתיב (שם) "ויכירה ויאמר כתונת בני".
אבל באחרונה,
אף על פי שדברו אמת לפניו, לא האמין להם
שנאמר, (שם מה) "ויפג לבו כי לא האמין להם".
(אבות דרבי נתן ל)

שכרה של ציצית

"רבי שמעון בן יוחי אומר:

כל הזריז במצוה זו [של ציצית]
זוכה ומקבל פני שכינה.
כתיב הכא: "וראיתם אותו",
וכתיב התם (דברים ו, יג):
"את ה' אלהיך תירא ואותו תעבוד"
(מנחות מג ע"ב)

למה אין לאדם שני פיות

רבי שמעון בן יוחי אומר:

אילו הוינא קאים על טורא דסיני בשעתא דאיתהיבת אוריתא לישראל,
הוינא מתבע קומי רחמנא
דאיתברי להדין בר נשא תרין פומין.
חד דיהוי לעי באוריתא,
וחד דיתעבד בה כל צורכיי.

וחזר ואמר:

מה אין חד הוא -

לית עלמא יכול קאים ביה מן דילטוריא דיליה.
אילו הוון תריי על אחת כמה וכמה.

[רבי שמעון בן יוחי אומר:

אליו הייתי עומד על הר סיני בשעה שניתנה תורה לישראל,
הייתי מבקש מלפני הקב"ה,
שיברא לאדם שני פיות,
אחד שיעסוק בו בתורה,
ואחד שיעשה בו כל צרכיו האחרים,

וחזר בו ואמר:
ומה כאשר יש לאדם פה אחד -
אין העולם יכול לעמוד מפני הדיבה הרעה שהוא מוציא,
אילו היו לו שני פיות, על אחת כמה וכמה]
(ירושלמי ברכות פ"א ה"ב)

במקום שיש חולשה עליך להיות חזק

תני, רבי שמעון בן יוחאי אומר:

אם ראית את הבריות -

שנתייאשו ידיהן מן התורה מאד,

עמוד והתחזק בה,

ואתה מקבל שכר כולם.

(ירושלמי, סוף מסכת ברכות)

גדולת כיבוד אב ואם

רשב"י אומר:

גדול היא כיבוד אב ואם,

שהעדיפו הקדוש ברוך הוא יותר מכבודו,

נאמר (שמות כ):

"כבד את אביך ואת אמך".

ונאמר (משלי ג):

"כבד את ה' מהונך".

ממה את מכבדו [את הבורא]?
ממה שיחננך [ממה שהוא בעצמו נותן לך].
מפריש לקט שכחה פיאה
מפריש תרומה ומעשר...
ועושה סוכה, ולולב ושופר, ותפילין וציצית,
ומאכיל את העניים ואת הרעבים...
אם יש לך, אתה חייב בכולן,
ואם אין לך, אין אתה חייב באחת מהן.

אבל, כשהוא בא אצל כיבוד אב ואם,
בין שיש לך הון, בין שאין לך הון,
כבד את אביך ואת אמך,
ואפילו אתה מסבב על הפתחים [לקבץ נדבות]
(ירושלמי פרק א הלכה א)

אל יטה אדם את חברו לדרך רעה

אמר רבי שמעון:

קל וחומר בדברים,

מה אם נכסים שאין בהן דעת, לא לטובה ולא לרעה,

על ידי שגרמו לצדיקים לדור עם הרשעים -
אמרה תורה שישרפו,
[בעיר הנדחת שמרבית תושביה הפכו לעובדי אלילים]

[הרי בוודאי ש]:
המתכוין להטות את חבירו,
ומטהו מדרך טובה לדרך רעה
על אחת כמה וכמה.
[שעונשו חמור]

(ירושלמי סנהדרין פ"י ה"ח)

מי שזן אותנו במדבר יזון אותנו גם בארץ

רבי שמעון בן יוחאי אומר:
גנות גדולה היתה בידו של ישראל
בשעה שאמרו (דברים א):
"נשלחה אנשים לפנינו"
[במטרה לרגל ולבחון את טיבה של ארץ כנען].

אמר להם המקום:
אם כשהייתם בארץ ערבה ושוחה
[במשך ארבעים השנים במדבר]
זנתי ופרנסתי אתכם,
כשאתם נכנסים בארץ טובה ורחבה,
בארץ זבת חלב ודבש,
על אחת כמה וכמה שאזון ואפרנס אתכם!
(ספרי במדבר י, לג)

עתידים לחלוק כבוד לזקנים

בכל מקום שאתה מוצא זקנים -
המקום חולק כבוד לזקנים.

רבי שמעון בן יוחאי אומר:
מניין שאף לעתיד לבוא כן, המקום חולק כבוד לזקנים?
שנאמר (ישעיה כד):
"וחפרה חלבנה ובושה החמה
כי מלך ה' צבאות בהר ציון ובירושלים
ונגד זקניו כבוד".
והרי דברים קל וחומר:
ומה אם "מי שאמר והיה העולם" עתיד לחלוק כבוד לזקנים,
קל וחומר בשר ודם עתיד לחלוק כבוד לזקנים!
(ספרי במדבר צב)

אור פניהם של צדיקים

ר' שמעון בן יוחי אומר:

לשבוע שמחות פניהם של צדיקים ראויים לעתיד לבוא:
לחמה וללבנה, לרקיע לכוכבים,
ולברקים ולשושנים, ולמנורת בית המקדש.
לחמה וללבנה מניין? - (שיר השירים ו) יפה כלבנה ברה כחמה.
לרקיע מניין? - שנאמר (דניאל יב) והמשכילים יזהירו כזוהר הרקיע.
לברקים מניין? - שנאמר (נחום ב) וכברקים ירוצצו.
לשושנים מניין? - שנאמר (תהלים מה) למנצח על שושנים לבני קרח.
למנורת בית המקדש מניין?
שנאמר (זכריה ד) ושנים זיתים עליה, אחד מימין הגולה ואחד על שמאלה.
(ספרי דברים י)

ארץ ישראל מתובלת בכל

רבי שמעון בן יוחי אומר:

"תבל" זו ארץ ישראל,
שנאמר "משחקת בתבל ארצו".

למה נקרא תבל שמה?
שהיא מתובלת בכל.
שכל הארצות, יש בזו מה שאין בזו,
ויש בזו מה שאין בזו.
אבל א"י אינה חסירה כלום,
שנאמר (דברים ח)
"ארץ אשר לא במסכנות תאכל בה לחם,
לא תחסר כל בה".
(ספרי דברים לז)

ישראל מתפרנסים מידו של הקב"ה

רבי שמעון בן יוחאי אומר:

משל למלך, שהיו לו בנים ועבדים הרבה,
והיו נזונים ומתפרנסים מתחת ידו,
ומפתח של אוצר בידו.
כשהם עושים רצונו הוא פותח את האוצר,
והם אוכלים ושבועים.
וכשאין עושים רצונו של מקום
נוטל האוצר, והם מתים ברעב.

כך ישראל:

כשהם עושים רצונו של מקום -

"יפתח ה' לך את אוצרו הטוב את השמים" (דברים כח, יב),

וכשאין עושים רצונו של מקום -

"וחרה אף ה' בכך ועצר את השמים ולא יהיה מטר" (דברים יא, יז)

(ספרי דברים מ)

צדיקים קיימים לעולם

רבי שמעון בן יוחאי אומר:

[כתוב בפסוק]:

"כימי העץ יהיו ימי עמי".

אין עץ אלא תורה,

שנאמר (משלי ג):

"עץ חיים היא למחזיקים בה".

והרי דברים קל וחומר:

ומה אם התורה -

שלא נבראת אלא לכבודן של ישראל,

הרי היא קיימת לעולמי עולמים,

קל וחומר לצדיקים, שבשבילם נברא העולם.

(ספרי דברים מז)

מעט ועוד מעט שווה הרבה - גם בלימוד תורה

ר' שמעון בן יוחאי אומר:

משל לשני אחים שהיו מסגלים ממון אחר אביהם.

אחד מצרף דינר ואוכל, ואחד מצרף דינר ומניחו.

זה שמצרף דינר ואוכל - נמצא שאין בידו כלום.

זה שמצרף דינר ומניחו - נמצא עשיר לאחר זמן!

כך תלמידי חכמים:

למד ב' או ג' דברים ביום, ב' וג' פרקים בשבת, ב' וג' פרשיות -

נמצא עשיר לאחר זמן,

ועליו נאמר (משלי י, ג) "וקובץ על יד ירבה".

וזה שאומר: היום אני לומד? למחר אני למד!

היום אני שונה? למחר אני שונה! -

נמצא אין בידו כלום,

[שדוחה את לימודו כל יום למחר]

ועליו הוא אומר (משלי י) "נרדם בקיץ בן מביש"....

ועוד הוא אומר (משלי כד, לא) "וגדר אבניו נהרסה"

מתוך שראה שאין עומדת בידו -

הוא יושב ומטמא את הטהור, ומטהר הטמא,

ופורץ גדרים של חכמים.

מה עונשו של זה?

בא שלמה ופירש עליו בקבלה (קהלת י):

"ופורץ גדר ישכנו נחש".

הא למדת, שכל הפורץ גדרים של חכמים

לסוף, פורעניות באים עליו.

(ספרי דברים מח)

החכם משמח גם את אביו שבשמים

ואומר (משלי כג, טו) "בני אם חכם לבך ישמח לבי גם אני".

ר' שמעון בן יוחאי אומר:

אין לי אלא אביו שבארץ,

אביו שבשמים מניין?

תלמוד לומר "גם אני", לרבות אביו שבשמים.

(ספרי דברים מח)

המחטיא את האדם קשה לו מן ההורגו

רבי שמעון אומר:

מצריים הם טבעו את ישראל בים,

ואדומים הם קדמו את ישראל בחרב,

ולא אסרם הכתוב [להתגייר ולבוא בקהל] אלא עד ג' דורות.

עמונים ומואבים, שנטלו עצה להחטיא את ישראל,

אסרם הכתוב איסור עולם.

ללמדך, שהמחטיא את האדם קשה לו מן ההורגו.

שההורגו, אין מוציאו [אלא] מן העולם הזה,

והמחטיאו, מוציאו מן העולם הזה ומן העולם הבא.

(ספרי דברים רנג)

למה ניתנה תורה לאוכלי המן

הנה לא הביאן הקב"ה דרך פשוטה לארץ ישראל,

אלא דרך המדבר.

אמר הקב"ה:

אם אני מביא עכשיו את ישראל לארץ -

מיד מחזיקים אדם בשדהו ואדם בכרמו, והן בטלים מן התורה!

אלא, אקיפם במדבר ארבעים שנה,

שיהיו אוכלין מן ושותין מי הבאר, והתורה נכללת בגופן.

מכאן היה ר' שמעון אומר:

לא ניתנה התורה לדרוש אלא לאוכלי המן,

ושוין להם אוכלי תרומה.

(מכילתא יג, יז)

השלום קודם לכל המצוות

ר' שמעון אומר:

מה ראו דינין [=הלכות שבין אדם לחברו]
לקדום לכל מצות שבתורה?
שכשהדין [המריבה הנדרשת למשפט] בין אדם לחבירו - תחרות ביניהם,
נפסק הדין - עושה שלום ביניהם.

(מכילתא שמות כא)

השבת - בת הזוג של בני ישראל

תני רבי שמעון בן יוחאי:

אמרה שבת לפני הקב"ה:
"ריבונו של עולם,
לכולן יש בן זוג, ולי אין בן זוג".
אמר לה הקב"ה:
"כנסת ישראל היא בן זוגך".

וכיון שעמדו ישראל לפני הר סיני,
אמר להם הקב"ה:
זכרו הדבר שאמרתי לשבת -
כנסת ישראל היא בן זוגך.
היינו דבור (שמות כ): "זכור את יום השבת לקדשו".

(בראשית רבה יא, ח)

הבורא נקרא על שמם של בני ישראל

"אֱנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ" ...

אמר שמעון בן יוחאי:

אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל -
אלוה אני על כל באי עולם,
אבל לא יחדתי שמי אלא עליכם.
איני נקרא אלהי עובדי כוכבים ומזלות,
אלא אלהי ישראל.

(שמות רבה כט, ד)

בחירה בין חומר לבין רוח

מעשה בתלמיד אחד של רבי שמעון בן יוחאי

שיצא חוצה לארץ ובא [=וחזר] עשיר
והיו התלמידים רואין אותו ומקנאין בו,
והיו מבקשים הן לצאת לחוצה לארץ.
וידע רבי שמעון והוציאן לבקעה אחת של פגי מדון,

ונתפלל ואמר:

בקעה בקעה מלאי דינרי זהב!
התחילה מושכת דינרי זהב לפניהן.

אמר להם:

אם זהב אתם מבקשים, הרי זהב, טלו לכם.
אלא, היו יודעין,
כל מי שהוא נוטל עכשיו, חלקו של עולם הבא
הוא נוטל,
שאינ מתן שכר התורה, אלא לעולם הבא,
הוי "יִתְשַׁחֵק לְיוֹם אַחֲרוֹן".

(שמות רבה נב, ג)

חור בספינה

תני רבי שמעון בר יוחאי:

משל לבני אדם שהיו יושבין בספינה,
נטל אחד מהן מקדח, והתחיל קודח תחתיו,
אמרו לו חבריו:
מה אתה יושב ועושה?
אמר להם:
מה אכפת לכם, לא תחתיי אני קודח?
אמרו לו:
שהמים עולין ומציפין עלינו את הספינה.

(ויקרא רבה ד, ו)

גדול השלום

אמר רבי שמעון בן יוחאי:

גדול השלום
שכל הברכות כלולות בו
"ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום" (תהלים כט, יא)

(ויקרא רבה ט, ט)

הכול נמדד עבורנו

רשב"י פתח:

"עמד וימודד ארץ" (חבקוק ג) -
מדד הקב"ה כל האומות -
ולא מצא אומה שהיתה ראויה לקבל את התורה, אלא ישראל.

מדד הקב"ה את כל הדורות -
ולא מצא דור שיהיה ראוי לקבל את התורה אלא דור המדבר.

מדד הקדוש ברוך הוא כל ההרים -
ולא מצא הר שתנתן בו את התורה, אלא סיני.

מדד הקב"ה את כל העיירות -
ולא מצא עיר שיבנה בו בהמ"ק, אלא ירושלים.

מדד הקדוש ברוך הוא כל הארצות -
ולא מצא ארץ שראויה לינתן לישראל, אלא ארץ ישראל,
הדא הוא דכתיב: עמד וימודד ארץ ראה וגו'.

(ויקרא רבה יג, ב)

לשון הרע כארס הנחש מפעפעת למרחקים

תני רשב"י:

הנחש פרץ גדרו של עולם תחלה [שפיתה את חוה לאכול מעץ הדעת]
לפיכך נעשה ספקלטור [=אחראי להרג] לכל פורצי גדרות.
אמרו לו למה אתה נושך? מה אתה מועיל?
ארי דורס ואוכל. זאב טורף ואוכל.

ואתה נושך וממית.

אמר להם (קהלת י, יא):

"אם ישך הנחש בלוא לחש"

אפשר דאנא עביד כלום אלא אם מתאמר לי מן עליותא.

[=אני לא עושה כלום מעצמי אם לא שכך הוכרז משמיים]

אמרו לו למה אתה נושך באבר אחד, וארסך מהלך בכל האיברים?
אמר להם:

ולי אתם אומרים?

"אין יתרון לבעל הלשון"

[זהו בעל לשון הרע]

דיתבי ברומי וקטיל בסוריא, בסוריא וקטיל ברומי...

[=שיושב ברומא וממית במילותיו את מי שיושב בסוריה...]

(ויקרא רבה כו, ב)

התורה משיבת נפש

ר' עזריה ורב אחא, בשם רבי יוחנן:
בשעה ששמעו ישראל אנכי בסיני,
נפשם יצאה מהם....

תני רשב"י:

התורה החזירה להם נפשותיהם,

שנאמר: תורת ה' תמימה משיבת נפש.

(במדבר רבה י)

מי שאין בו יראת שמיים יש בו סתם פחד

אמר רבי שמעון בן יוחאי:

עד שלא יחטא אדם נותנים לו אימה ויראה,
[וכמו שנאמר בבראשית: ומוראכם וחתכם יהיה על כל חית הארץ]
משהוא חוטא נותנין עליו אימה ויראה.
[שמפחד מענייני העולם]

(במדבר רבה יא, ג)

החולק כבוד לחברו חולקים לו כבוד

"מאת נשיאי ישראל"

רבי שמעון אומר:

מה תלמוד לומר מאת נשיאי ישראל?
מלמד שנתנדבו מעצמן והיה קרבן כולן שוה,
כארכן כך רחבן כך משקלן,
ולא הקריב אחד מהן יותר על חברו.

שאלו הקריב אחד מהן יותר על חברו
לא היה קרבן אחד מהן דוחה את השבת.

אמר להן הקב"ה: אתם חלקתם כבוד אחד לחבירו
ואני חולק לכם כבוד שתקריבו ביום שבת שלי,
כדי שלא יהא הפסק בקרבנכם.

(במדבר רבה יד, כו)

יחסי גומלין של שמירה בין הקב"ה וישראל

אמר רבי שמעון:

למה הדבר דומה לשני בני אדם אחד היה לו כרם בגליל ואחד ביהודה
(אמר אותו שבגליל לאותו שביהודה: שמור את שלי ואני אשמור את שלך)
כך אמר הקב"ה לאדם:

תורתי בידך, ונפשך בידי,
אם שמרת את שלי, אני משמר את שלך,
אם אבדת את שלי, אני מאבד את שלך.
הוי "כי אם שמור תשמרון".

(דברים רבה ד, ד)

השכינה שורה בזכות כולם יחד

אמר רבי שמעון בן יוחאי:

מניין אתה אומר,
אילו היו ישראל חסרים אפילו אדם אחד,
לא היתה השכינה נגלית עליהן,
דכתיב (שמות יט, יא):
"כי ביום השלישי ירד ה' לעיני כל העם על הר סיני".
(דברים רבה ז, ח)

הקב"ה מגדל אותנו בהווה ובעתיד

אמר רבי שמעון בן יוחאי:

בנוהג שבעולם,
אדם אם יש לו בן נותנו לשפחה שתניקהו,
ואם אין לו שפחה נותנו למניקה.
וכמה היא מניקה אותו? ב' וג' שנים.
כביכול הקב"ה אינו בן,
אלא (ישעיה מו, ד): "ועד זקנה אני הוא ועד שיבה אני אסבול וגו'".

אמר להם הקב"ה:

בני, חייכם, כשם שגידלתי אתכם בעולם הזה,
כך אני מגדיל ומייקר אתכם לעתיד לבוא,
מניין??
שנאמר (ירמיה לא, יט): "הבן יקיר לי אפרים וגו'".
(דברים רבה ז, יב)

סוד הזוגיות: אין חפץ טוב לי בעולם יותר ממך!

אמר רבי אידו:

מעשה באשה אחת בצידן ששהתה עשר שנים עם בעלה ולא ילדה.
אתון גבי רבי שמעון בן יוחאי בעיין למשתבא דין מדין.
[באו לפני רבי שמעון מתוך רצון להתגרש זה מזו]

אמר להון: חייכון! כשם שנזדווגתם זה לזה במאכל ובמשתה,
כך אין אתם מתפרשים, אלא מתוך מאכל ומשתה.

הלכו בדרכיו ועשו לעצמן יום טוב ועשו סעודה גדולה,
ושכרתו יותר מדאי. [השקתה אותו ביין רב]
כיון שנתיישרה דעתו עליו,
אמר לה:

בתי! ראי כל חפץ טוב שיש לי בבית ומלי אותו ולכי לבית אביך!

מה עשתה היא לאחר שישן?
רמזה לעבדיה ולשפחותיה, ואמרה להם:
שאוהו במטה וקחו אותו והוליכוהו לבית אבא.

בחצי הלילה ננער משנתיה,
כיון דפג חמריה, [=התפוגגה השפעת היין]
אמר לה: בתי היכן אני נתון?
אמרה ליה: בבית אבא.
אמר לה: מה לי לבית אביך?
אמרה ליה: ולא כך אמרת לי בערב, "כל חפץ טוב שיש בביתי, טלי אותו ולכי לבית אביך"
אין חפץ טוב לי בעולם יותר ממך!

הלכו להם אצל רבי שמעון בן יוחאי, ועמד והתפלל עליהם ונפקדו.
ללמדך, מה הקדוש ברוך הוא פוקד עקרות, אף צדיקים פוקדים עקרות.

והרי דברים קל וחומר:
ומה אם בשר ודם על שאמר לבשר ודם שכמותו,
אין לי חפץ בעולם טוב ממך נפקדו,
ישראל המחכים לישועת הקדוש ברוך הוא בכל יום,
ואומרים: אין לנו חפץ טוב בעולם אלא אתה,
על אחת כמה וכמה!
הווי, "נגילה ונשמחה בך".
(שיר השירים רבה א,ד)

לזהות את הפוטנציאל

תני רבי שמעון בן יוחאי:
לאחד שנפלה לו ירושה במקום אשפה,
והיה היורש עצל והלך ומכרה בדבר מועט קל.
והלך הלוקח ונזדרז, וחפר בה ומצא בה סימא [=אוצר] ובנה בה פלטין גדולה.
התחיל הלוקח מהלך בשוק ועבדים מהלכין אחריו מן הסימא ההיא שקנה בה.
התחיל המוכר רואה ונחנק ואומר:
ווי! מה אבדתי!

כך, כשהיו ישראל במצרים,
היו משועבדים בטיט ולבנים והיו מאוסין בעיני המצריים,
וכיון שראו דגלים חונים על הים בטקסיס המלכים,
התחילו המצריים נחנקים ואומרים:
ווי! מה שלחנו מארצנו!
שנאמר: (שמות י"ג) "ויהי בשלח פרעה".
(שיר השירים רבה ד,ב)

מי נברא בשביל מי

אמר רבי שמעון בן יוחי:

כתיב (ישעיה סה) "כי כימי העץ ימי עמי",

ואין עץ אלא תורה,

שנאמר "עץ חיים היא למחזיקים בה".

וכי מי נברא בשביל מי,

התורה בשביל ישראל, או ישראל בשביל התורה?

אלא תורה שנבראת בשביל ישראל

הרי היא קיימת לעולמי עולמים,

ישראל שנברא בזכותם

על אחת כמה וכמה...

(קהלת רבה א ט)

שם טוב אינו בטל

אמר רבי שמעון בן יוחאי:

חביב שם טוב מארון הברית.

שארון הברית לא הלך אלא שלושה ימים,

שנאמר: "וארון ברית ה' נוסע לפניו" (במדבר י),

ושם טוב הולך מסוף העולם ועד סופו.

(קהלת רבה ז, ג)

מה שאתה לא עושה – עושה אותך

רבי שמעון אומר:

יוסף משלו נתנו לו.

[כלומר, ממה שהגיע לו בזכות, על עמידתו בנסיון אשת פוטיפר]

הפה שלא נשק בזימה

קאמר לו: "ועל פיך ישק כל עמי" (בראשית מא, מ)

צוואר שלא הרכין לעבירה:

"וישם רביד הזהב על צוארו" (בראשית מא, מב).

היד שלא נגעה בעבירה:

ויסר פרעה את טבעתו וגו' (בראשית מא, מב).

הגוף שלא נדבק בעבירה:

"וילבש אותו כגדי שש" (בראשית מא, מב).

רגל שלא עלה עליה:

"וירכב אותו במרכבת המשנה" (בראשית מא, מג).

המחשבה שלא חשב: נקרא נכון וחכם.

לב שלא הרהר: ויקראו לפניו אברך וצפנת פענח.

(תנחומא בראשית יב)

היו מכבדין את המצוות

אמר רבי שמעון בן יוחאי:

אמר הקדוש ברוך הוא לישראל -
היו מכבדין את המצוות
שהן שלוחי, ושלוחו של אדם כמותו.

אם כבדת אותן - כאלו לי כבדתני,
ואם בזית אותן - כאלו לכבודי בזית.

(תנחומא ויגש ו)

אם באו יסורים על האדם, יעמוד בהן ויקבלן

אמר רבי שמעון בן יוחאי:

אם מת לאדם בן, לא יהא קורא תגר,
שהבן מרצה אותו להקדוש ברוך הוא.

משל למה הדבר דומה:
למלך שכעס על בן בתו,
ובא אחר וריצה את המלך לבן בתו.
אומר אותו בן בתו,
אין צריך להחזיק לו טובה לאותו שריצהו?!

כך אם מת בן (ל)אדם,
יחזיק טובה להקדוש ברוך הוא,
שריצה הבן את אביו לבוראו.

למה?

כי את אשר יאהב ה' יוכיח וגו'.

לכך אמר דוד:

"אשרי הגבר אשר תיסרנו יח".

אם באו יסורים על האדם, יעמוד בהן ויקבלן.
למה?

שאין סוף למתן שכרו.

(תנחומא כי תצא ב)

הצדקה כובשת מידת הדין

"צדקתך כהררי אל, ומשפטך תהום רבה"

אמר ר' שמעון בר יוחאי:

כשם שההרים כובשין על התהום,
כדי שלא יעלה ויציף את העולם,
כך צדקה כובשת על מדת הדין ועל הפורענות,

כדי שלא יבוא לעולם.
"צדקתך" - על "משפטיך",
"כהררי אל" - על "תהום רבה".
(תנחומא הקדום בראשית ח, א)

תזכור לפני שיהיה מאוחר

"וזכור את בוראך עד אשר לא יבאו ימי הרעה"
אמר ר' יצחק:
אלו ימי הזקנה, שהוא אומר לעשות דבר ולא יכול.

ולמה "ימים של רעה" המה?

אמר ר' שמעון בן יוחאי:
משל למה הדבר דומה?
לאחד שהיה יושב על הדרך ומקפח לעוברים ולשבים.
אמר לו המלך: חזור בך, ולא חזר בו.
משהזקין אמר: אני משלים למלך,
אמרו לו: אין המלך מחזיק לך טובה,
למה? לפי שלא בטובתך חזרת בך.
הוי "וזכור".

(תנחומא הקדום בראשית כא, א)

לעתיד לבוא הטוב יפעל בנו מעצמו

אמר רבי שמעון בן יוחאי:
לא זו משה מהתפלל עד שנרצה לו הקב"ה.
אמר הקב"ה:
בעולם הזה, על ידי שהיה יצר הרע מצוי בכם, חטאתם לפני,
אבל לעולם הבא אני עוקרו מכם,
שנאמר: "והסירותי את לב האבן מבשרכם".
(ילקוט שמעוני שמת שצא)

לפעמים, לא לעשות כלום זה המון

רבי שמעון בן יוחאי אומר:
ישב אדם ולא עשה עבירה,
נותנין לו שכר כעושה מצוה.
(מדרש תהלים א)

ישראל גם במדרגה הנמוכה הם אחים ורעים

"אמר ר' שמעון:

אדם אם יש לו קרוב עשיר הוא מודה בו,
ואם הוא עני אינו מודה בו.
[אדם מתגאה בקרוביו העשירים, ומעדיף להתעלם מקרוביו העניים]

אבל הקב"ה אינו כן,
ישראל אם הם חס ושלוה במדרגה התחתונה,
הוא קורא אותם אחים ורעים,
שנאמר: "למען אחי ורעי אדברה נא שלום בך" (תהלים קכב ח).
וכתיב, "לבני ישראל עם קרובו" (תהלים קמח יד).

ולא עוד,
אלא שאני קרובו של ישראל,
"כי מי גוי גדול אשר לו אלהים קרובים אליו כה' אלהינו" (דברים ד ז).
(מדרש תהלים ד)

הבוקר מסמל את האמונה והתקווה

ר' שמעון בשם רבי סימון אמר:

ממה שאתה מחדשנו לבקרים,
אנו יודעים שאמונתך רבה לגאלנו.
בזמן שבית המקדש קיים -
אדם חוטא נושא ומביא קרבן ומתכפר לו.
עכשיו שאין לנו קרבן הרי נפשנו נשואה לך,
אין לנו להתלות אלא על רחמך.
הוי אליך ה' נפשי אשא.

(מדרש תהלים כה)

הקב"ה מבין את הקושי

אמר רבי שמעון בן יוחאי:

בשעה שאדם עובר עבירה
באין המלאכים ומקטרגין אותו ואומרים:
רבונו של עולם,
"הט שמיך ותרד גע בהרים ויעשנו" (תהלים קמד ה).
והקב"ה אומר להם:
קשה הוא האדם הזה בשעתו ואם יעשה תשובה אני מקבלו.

(מדרש תהלים צד)

המקיים נפש אחת מישראל כאילו מקיים עולם מלא

"בני! אם יפתוך חטאים - אל תבא!"

אמר רבי שמעון בר יוחאי:
ממי למד שלמה?
מחכמתו של דוד אביו,
שאמר (משלי יג כא): "חטאים תרדף רעה",

לפיכך צפה שלמה בחכמתו ואמר:
"בני, אם יפתוך חטאים - אל תבא",
אם יאמרו 'פלוני עשיר הוא, נלך ונהרגו ונטול ממונו',
אל תשמע להם, מפני שכל מחשבותם לרעה,
ואם עשית כן, נמצאת מקיים כל מצוות שבתורה,
וכל המקיים מצוה אחת כאילו מקיים כל התורה כולה,
וכל המקיים נפש אחת מישראל, כאילו מקיים עולם מלא,
וכל המאבד נפש אחת מישראל כאילו איבד עולם מלא,
ולא עוד אלא שחטאיו צפונים לו לעתיד לבוא.

(מדרש משלי א, י)

אל תשנה ממה שתיקנו אבותיך

"אל תסג גבול עולם אשר עשו אבותיך" (משלי כב כח)

אמר רבי שמעון בר יוחאי:
מנהג שעשו אבותיך, אל תשנה אותו, כגון:
אברהם שתיקן תפילת השחרית,
דכתיב (בראשית יט כו):
"וישכם אברהם בבוקר אל המקום אשר עמד שם את פני ה'",
ויצחק תיקן תפילת המנחה,
שנאמר (בראשית כד סג):
"ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב",
ויעקב תיקן תפילת ערבית,
שנאמר (בראשית כח יא):
"ויפגע במקום וילן שם כי בא השמש".

שלא תאמר 'אף אני מוסיף אחרת',
שנאמר: "אשר עשו אבותיך",
מה עשו אבותיך.
אמר רבי יוחנן:
לא עשו אבותיך להם לבדם, אלא עשויה לכל הדורות.
(מדרש משלי כב, כח)

בעזרת החכמה שולט החכם בכוחות גופו

רבי שמעון בן יוחאי אומר:

מהו דכתיב

"החכמה תעוז לחכם, מעשרה שליטים אשר היו בעיר" (קהלת ז, יט).

וכי עשרה שליטים הם בעיר,

והלא אין בעיר אלא שליט אחד?!

ומה תלמוד לומר "מעשרה שליטים אשר היו בעיר"?

אלא,

כל תלמיד חכם שהוא קורא ושונה ועוסק בתורה לשם שמים,

ועושה תשובה ומעשים טובים

הוא ניצול מעשרה דברים קשים המחייבים את האדם ואלו הם:

שתי עיניים, שתי אוזניים, שתי ידיים, שתי רגליים, פיו, וגופו.

עיניו - שהוא רואה בהם [=חומד] ממון שאינו שלו,

שכך שנו חכמים במשנה:

אל תתן עיניך בממון שאינו שלך

שהם שוקעות בארץ אפילו אם הם בשערי רקיע.

שתי אוזניו - שהוא שומע בהם דברים בטלים,

שכך שנו חכמים במשנה:

אל תשמיע לאוזניך דברים בטלים

מפני שהם נכווים תחילה קודם לשאר איברים.

שתי ידיים ושתי רגליים -

שהוא הולך וגונב וגוזל וחומס בהם,

שכך שנו חכמים: לעולם יהא אדם הולך אל בית המדרש,

ויהא קורא ושונה ויעשה בידיו צדקות כל ימיו

ויהיה מאכיל רעבים, ויהא משקה הצמאים,

ויהא מלביש ערומים וילך ויפדה שבויים.

ואפילו אם אדם עושה כל זאת

אינו מספיק להביל היוצא מפיו אפילו שעה אחת,

שנאמר: "כל עמל אדם לפיהו" (קהלת ו, ז).

ופיו וגופו - שהוא חוטא בהם.

(אליהו זוטא טז)

התורה מצילה את האדם מנזק וסבל

אמר רבי שמעון בן יוחאי:

כל הנותן דברי תורה על לבו

מעבירים ממנו עוד עשרה דברים קשים:

הרהורי עבירה,
הרהורי חרב, הרהורי מלכות,
הרהורי שטות, הרהורי יצר הרע,
הרהורי זנות, הרהורי אשה רעה,
הרהורי עבודת אלילים,
הרהורי עול בשר ודם,
הרהורי דברים בטלים.

שנאמר:

"תחת אשר לא עבדת את ה' אלוהיך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל,
ועבדת את אויביך אשר ישלחנו ה' בך,
ברעב ובצמא ובעירום ובחוסר כל,
ונתן עול ברזל על צוארך עד השמידו אותך" (דברים כח, מז-מח).

(אליהו זוטא טז)

מי שמתנהג כיהודי נקרא יהודי

"איש יהודי היה בשושן הבירה"

רב שמעון אומר:

וכי לא היה יהודי אחר בשושן הבירה,
והלא כתיב "והיהודים אשר בשושן"?
אלא, לפי שהיה בן אבות מזרע המלוכה,
והיה עוסק בתורה כל ימיו,
ולא נטמא בפיו מכל מאכל טמא,
ולא נהנה מסעודתו של אותו רשע,
נקרא שמו יהודי.

(ילקוט שמעוני אסתר)

שגם הבריות יהיו מרוצים...

אמר רבי שמעון:

בתורה בנביאים ובכתובים מצינו -
שאדם צריך לצאת ידי הבריות,
כדרך שהוא יוצא ידי המקום.

מן התורה מניין?!

שנאמר (במדבר לב, כב):

"והייתם נקיים מיי ומישראל"...

(משנת רבי אליעזר ז, קל)

גם המצוות הקלות הן כבדות משקל

תני רבי שמעון בר יוחאי:

שתי מצות גלה הקדוש ברוך הוא מתן שכרן,
אחת קלה שבקלות, ואחת חמורה שבחמורות.

ואלו הן:

קלה שבקלות - שלוח הקן,

ושם כתיב: "והארכת ימים" (דברים כב ז).

וחמורה שבחמורות - כבוד אב ואם,

שבו כתיב: "למען יאריכון ימיו" (שם ה טז),

הרי הן שווין במתן שכרן מעולם הזה.

(תנחומא עקב, ב)

שכר גדול ללב גדול

בשעה שאמר לו הקב"ה למשה:

"ועתה לכה ואשלחך אל פרעה וגו' (שמות ג, י),

אמר לו משה: "שלח נא ביד תשלח" (שם ד, יג).

את סבור שמא עיכב משה שלא לילך, [=שלא תחשוב שמשה חיפש סיבה להתחמק]

לא עשה אלא כמכבד לאהרן (שהיה מתנבא לבני ישראל במצרים)

אמר לו הקב"ה:

אהרן אחיך אינו מיצר [=מצטער] בדבר הזה,

אלא ישמח תדע לך שהוא יוצא לאנפטי [=תחום] שלך,

שנאמר: "הנה הוא יוצא לקראתך וראך ושמח בלבבו" (שמות ד, יד),

לא בפיו בלבד אלא "בלבו", לבו יותר מפיו.

"וראך ושמח בלבבו" -

אמר ר' שמעון בן יוחי:

הלב ששמח בגדולת אחיו ילבש אורים ותומים,

שנאמר:

"ונתת אל חשן המשפט את האורים ואת התומים והיו על לב אהרן" (שמות כח, ל)

(תנחומא שמות, כד)

מרכז "שלום לעם"
ל"ג בעומר תשפ"ג

